

चांगले काम पार पाडण्यासाठी, प्रत्येकाने जबाबदारी स्वीकारावी

प्रसंग- वाकोद येथील ग्रामसभेसमोर मार्गदर्शन

दि. २७-११-२००५, स्थळ - वाकोद, जामनेर

वाकोद हे आदरणीय भाऊंचे जन्मगाव. वाकोद येथे शिक्षणासाठी शाळा, आरोग्यासाठी दवाखान्याची उत्तम सुविधा असावी, ही भाऊंची कळकळ. त्या दिशेने सर्वांची मानसिकता तयार व्हावी ही त्यांची सद्भावना, इथे ही व्यक्त होते. वाकोदच्या ग्रामसभेत ग्रामस्थांकडून भाऊ काही अपेक्षा असल्याचे स्पष्टपणे नमूद करतात. विशेषत ! रस्त्यांची सुविधा नीटनेटकेपणाने होण्यासाठी, अतिक्रमणे हटवण्याविषयी मार्गदर्शन करतात. गावात चांगल्या बाजाराची मार्केटची किती गरज आहे, हे ही लक्षात आणून देतात. गावामध्ये जर विकास करायचा असेल, तर सर्वांची मने जुळून येणे, किती आवश्यक असते, हे ही गावकऱ्यांच्या ध्यानी बिंबवतात.

उपस्थित बंधू भगिनींनो,

फक्त दोनच गोष्टी सांगायच्या होत्या की, मागील आठवड्यात आपल्या गावाला एक प्राथमिक आरोग्य केंद्र मंजूर झाले आहे, आणि त्याबाबत जवळपास बत्तीस लाखाचे काम आता लवकरच सुरु होईल, प्रत्येक वेळी लहान लहान कारणासाठी जळगाव किंवा इतरत्र जावे लागत होते, ते बंद होईल, आरोग्याचे दृष्टीने ती गोष्ट फार महत्त्वाची ठरणार आहे ! पस्तीस लाखाचे जरी बजेट असले तरी त्यात काही बदल करून आपण पहूरला आहे त्यापेक्षाही चांगला दवाखाना वाकोदला करण्याचा प्रयत्न करू आणि त्यासाठी आपल्याला जी वर्गणी भरावी लागेल, ती एकदाच असते, परंतु ती आपल्याकडे कायमस्वरूपी होईल. शिक्षण आणि आरोग्य या दोन गोष्टींना प्राधान्य आहे.

दुसरी गोष्ट अशी की, आपण शासनाची परवानगी मिळाल्यावर लवकरच नदीवर बंधान्याचे काम सुरु करणार आहोत. जेणेकरून आपल्याला नेहमी पाण्याचा प्रश्न भेडसावतो तो प्रश्नही सुटेल! मित्रांनो, शेतीलासुद्धा पाणी मिळेल अशी शक्यता निर्माण झाली आहे. सर्वसाधारणपणे तीनशे एकराला पाणी मिळू शकेल. निदान दहा माही आपण दोन पिके घेऊ शकू, अशा प्रकारे नदीच्या आणि नाल्याच्या काठावर ज्या शेत जमिनी असतील त्यांना त्याचा भरपूर उपयोग होईल. त्यासाठी त्या संबंधित शेतकऱ्यांना पाणीपट्टी भरावी लागेल, आणि ती त्यांना आधीच भरावी लागेल, तरच त्यांना पाणी मिळणार आहे. मात्र यामध्ये

अशा लोकांचे नुकसान होणार आहे ज्या लोकांच्या मोटारी बेकायदेशीरपणे नदीवर लावलेल्या आहेत त्या त्यांना काढाव्या लागणार आहेत. जसे आता काही लोकांची घरे अतिक्रमणात होती, ती मोकळी होऊन तिथे रस्ते झाले, यात ९० टक्के जागा मोकळी झाली आहे. ज्या लोकांनी बेकायदेशीरपणे नदीवर मोटारी बसवल्या आहेत त्या मोटारी त्यांना काढाव्या लागणार आहेत, त्यासाठी त्यांना थोडा त्रासही होईल परंतु सर्वांच्या भल्याचे काम असल्यामुळे तसे करावे लागेल. या दोन्ही योजना आहेत, त्या पस्तीस-पस्तीस लाख रुपयांच्या आहेत, आणि त्या दोन्ही मार्गी लागल्या आहेत.

तिसरी गोष्ट अशी की, इथे ज्या काही झोपड्या आहेत, त्या झोपड्या काढून त्या ठिकाणी पक्की घरे बांधता आली तर ती बांधण्याचा आपण प्रयत्न करणार आहोत. याबाबत मी पुढच्यावेळी जास्त माहिती देईल. यापूर्वी जी ग्रामसभा घेतली होती, आणि त्यात जे काही निर्णय घेतले होते त्याची अंमल बजावणी कशी कशी होत आहे याबद्दल जबाबदारी स्वीकारली होती, पण स्वीकारुनही त्या कामाकडे विशेष असे लक्ष देण्यात आलेले नाही. याकामात काही अडचणी आहेत, थकबाकी मोठ्या प्रमाणात आहे. रक्कम एकाच वेळी भरता येत नाही किंवा हप्ते पाडून रक्कम देणे वगैरे या एकूणच परिस्थितीचा गंभीरपणे विचार करता आमच्या लक्षात असे आले आहे की, गरीब लोक कितीही अडचणी आल्या तरी कसेही करून पैसे भरतात परंतु पैसेवाले लोक मात्र पैसे भरत नाहीत, आणि पैसेवाल्यांनीच जर पैसे भरले नाहीत तर गरिबांनी का भरावे? असा प्रश्न राहतो.

पैसेवाल्यांनी जरी पैसे भरलेले नसले तरी त्यांच्याकडून काही ना काही कारण सांगायला पाच-दहा लोक उभे राहतात. ते बाजू घेणारेही मित्रांनो, खरोखरच काही चर्चा करता येईल. श्रीमंतच असतात. सभासदांवर ते दबाव आणतात. त्यात काही बदल करायचा असेल, तर आपण त्यासाठी बैठक घेऊन मागील वेळीही आपणच सर्व सभासद हजर होतात, आपणच सर्वांनी मिळून सर्व ठराव मंजूर केले, एकमताने सर्व ठरविले होते. मध्यंतरी असा एक विषय झाला होता की, आपले ग्राम पंचायतचे जे सभासद निवडून आलेले असतात, ते म्हणतात की, एकमताने कोणताही निर्णय पारीत होत नाही तो बहुमताने करून टाका. मध्यंतरी काही ग्राम पंचायतच्या नोकरांनी संप केला होता आणि ते घरी बसले होते, तेव्हा मला असे समजले की, काही ग्राम पंचायतच्या सदस्यांनी त्या लोकांना प्रतिसाद देऊन त्या नोकरांना घरी बसायला लावले होते की, तुम्ही घरी बसा, आम्ही तुम्हाला जास्त पैसे द्यायला लाऊ, बोनस द्यायला लाऊ हे सर्व ज्या प्रकारचे उद्योग आहेत, ते चांगले नाहीत.

आपण जर एकमताने निवड केली आहे तर, हा माझा आणि हा तुझा असा भेदभाव मुळीच नको. सर्व दृष्टीने विकास करायचा असेल तर सर्वांनी मिळून हा विकास आपल्या वाकोदचा घडवून आणणे अत्यंत आवश्यक आहे.

अजून तरी आपल्या ग्राम पंचायतीमध्ये गैर व्यवहार झाले अशी माहिती मिळाली नाही, परंतु अजून ग्राम पंचायतीत पैसेच नाही, त्यामुळे गैरव्यवहार करायचा विषयच नाही. ज्यादिवशी पैसे येतील त्यावेळी गैरव्यवहार होण्याची शक्यता निर्माण होईल आणि ज्या योजना आलेल्या असतात की त्यामध्ये आपले जितके पैसे खर्च झालेले असतात, तितके पैसे त्यांना द्यावेच लागतात. आजपर्यंत जे घडले आहे ते मी तुमच्या समोर मांडले आहे. या सर्व गोष्टींकडे तुम्ही गावकऱ्यांनी आणि सभासदांनीच लक्ष देणे गरजेचे आहे मित्रांनो, इतक्या लहान-सहान गोष्टींकडे मला लक्ष देणे शक्य होऊ शकत नाही किंवा गावातील प्रत्येक लहान-सहान गोष्टींकडेही मला लक्ष देणे शक्य होणार नाही. शेवटी गावाच्या विकासाचे काम हे गावातल्या लोकांनीच जास्त बघितले पाहिजे, आणि तेही सर्वसामान्य माणसांनी ते केले तर ते जास्त योग्य ठरेल, म्हणजेच असे की, जे पुढारी लोक आहेत, त्या लोकांच्या मागे जाऊन आपण गावाच्या विकासाचा वेग कमी करायचा ही गोष्ट बरोबर नाही. गावाच्या विकासाकडे आपण सर्वांनी लक्ष द्यायला पाहिजे, पुढ्यांनीही दिले पाहिजे. ते जास्त सशक्त आहेत, सबळ आहेत आणि त्यांनी जास्त मदत करायला पाहिजे अशी अपेक्षा आहे हे पुढारी कितीही चांगले, बलशाली असले तरी, आपण एक गोष्ट लक्षात ठेवा की, आपण सर्वांनी त्यात लक्ष घातल्याशिवाय काम होणार नाही. गावकऱ्यांची अपेक्षा असेल सभासदांनाही मी सांभाळावे, आणि गावाचा विकासही मीच करू ! मग आपण ग्रामपंचायतीचे सभासद कशासाठी निवडले आहेत? गावाचे भले व्हावे यासाठी समाजाने निवडून दिलेले हे सभासद आहेत, आणि त्यांचेकडून जर कामे व्यवस्थित होत नसतील उलटसुलट कामे जास्त होत असतील तर खऱ्या अर्थाने गाव आदर्श होणार तरी केव्हा? ग्रामपंचायतीमध्ये एक पैसा नाही आणि ते सांगतील की आम्ही पगार दीडपट करू किंवा दुप्पट करू, बोनस देऊ हे कसे शक्य आहे? कोटून देणार? आपल्या घरचे पैसे आहेत का? ग्रामपंचायतीचा जो पैसा असतो तो संपूर्ण गावाचा असतो आणि पैसेच जर जमा झालेले नसतील तर त्या नोकरांना कुटून पैसे घाल? कोणते नवीन आणि चांगले उत्पन्नाची साधने निर्माण झाली की ज्याच्या बळावर प्रगती करता येते पण इथे असे कोणते चांगले काम आले आहे की, ज्यामुळे तुम्ही पगार वाढवून देऊ शकाल? उलट मला तर असे समजले आहे की, जेव्हा नोकर लोक संपावर गेले होते त्यावेळी पाण्याचा पुरवठा

आधी व्हायचा त्यापेक्षा अधिक चांगला झाला होता एवढेच काय तर, गटारीसुद्धा त्यावेळी चांगल्या स्वच्छ झाल्या होत्या मित्रांनो, ही वस्तुस्थिती जर असेल, तर हा सर्व प्रकार कशासाठी झाला?

आपल्या वाकोदच्या अशा परिस्थितीतही या गावात जन्मलेला एक माणूस कृतज्ञतेपोटी इथे येऊन सर्व चांगले घडावे अशी मनस्वी इच्छा बाळगतो आणि तुम्ही मात्र उलट काम करायचे किंवा काहीच काम करायचे नाही. हे कितपत योग्य आहे? असे होणे बरोबर नाही. आपण आपल्या लोकांना भडकवायचे ही गोष्ट अतिशय अयोग्य होत आहे हा सर्व खटाटोप कशासाठी करायचा? आपल्याकडून जेवढे चांगले काम होईल तेवढाच तुम्ही सर्वांनी प्रयत्न करायला पाहिजे. आपण शंभर माणसांची निवड केली होती. त्या १०० लोकांनी या सर्व गोष्टींवर नियंत्रण ठेवावे मी या सर्व गोष्टींकडे तरी किती वेळा लक्ष देणार? मला आपल्या गावाच्या विकासाकडे लक्ष देण्याबरोबरच, माझ्या व्यवसायही करणेही जरूरीचे आहे. मला बऱ्याच ठिकाणी पैसे द्यावे लागतात. त्यासाठी मी माझ्या व्यवसायाकडे लक्ष देणे हे सुद्धा तितकेच आवश्यक आहे. जळगावच्या लोकांचीही अपेक्षा आहे की, तिथे चांगली शाळा सुरू व्हावी त्यासाठी मला वीस-पंचवीस कोटी रुपये गुंतवावे लागणार आहेत आणि त्यामुळे मी जर माझ्या वेळ इथल्या गाव विकासाऐवजी अडचणींच्या सोडवणुकीसाठी घालवला, मला जर पैसे कमावायचे काम करता येणार नाही. इथे आज जे काही करतो आहे, तेही मला करता येणार नाही. त्यामुळे गावातली सर्व कामे प्रत्येक सर्वसाधारण माणसांनी म्हणूनच सांभाळली पाहिजे आणि जर कोणी इथे चुकीचे काम करत असेल, तर त्यांना सरळ करायचे काम गावकऱ्यांनी करायला पाहिजे. मग तो कोणीही असो. त्यात जात-पात, धर्म, पक्ष या गोष्टी यायला नको. आपण जर चांगले काम करणार असाल आणि त्याबाबतीत आपल्याला काही भीती असेल तर अजिबात भिऊ नका. चांगल्या कामात येणाऱ्या अडचणी मी आपल्या पाठीशी आहे. मग ती महिला असो, पुरुष असो, गरीब असो किंवा श्रीमंत असो, किंवा कोणत्याही जातीपातीचा असो. मला व्यक्तिशः कोणाचेही नाव लक्षात ठेवायची गरज नाही, मला कोणाचीही जात जाणून घ्यायची नाही. माझ्या दृष्टीपुढे एवढेच दिसते आहे की, चांगले काम याठिकाणी झाले पाहिजे आणि यादृष्टीने तुम्हीही आपापली जबाबदारी स्वीकारावी एवढेच कळकळीने सांगायचे आहे. मित्रांनो, आपल्या गावात अनेक समस्या आहेत, त्याची जर यादी दिली तर ती खूप मोठी होईल आणि या सगळ्या अडचणी म्हणजे पन्नास वर्षांचे संचित आहे, ते आपल्याला काही ताबडतोब दोन चार दिवसात काढता येणार नाही. पण जे आपल्याला शक्य आहे, आपापल्या

प्राथमिकतेप्रमाणे ते आपण करावे, त्यातलाच एक विषय आहे तो म्हणजे बाजारातले ओटे आणि दुकाने. आपल्याला हे ओटे, ही दुकाने बांधायची आहेत. त्यासाठी एकवीस लाख रुपयांची योजना आपल्याकडे आली आहे. चांगली बाजारपेठ तिथे तयार करायची असेल तर साधारण पंधरा ते अठरा लाख रुपये खर्च येणार आहे. जवळपास ९८ दुकाने तिथे बांधायची आहेत.

मित्रांनो, हे काम यशस्वी झाले तर, कायमस्वरूपी तिथे बाजारपेठ होईल. आज आठवड्यातून एकच दिवस बाजार भरतो, तो बाजार नेहमीकरता भरेल! शनिवार जर सोडला, तर आपल्याला पहूरला जावे लागते. आपल्या गावात औषधांची दोन चारच दुकाने आहेत अनेक कामांसाठी गावकऱ्यांना बाहेरगावी जावे लागते. आपल्या वाकोद मध्येच नियमित बाजार भरला तर बाजाराच्या निमित्ताने आपल्याला रोजगार मिळेल. बाजाराच्या निमित्ताने दोन पैशांची देवाण-घेवाण गावात होईल. त्यामुळे गावात चोऱ्या, घरफोड्या होतात त्यांचा प्रादुर्भाव जरा कमी होईल. आपल्या या बाजाराच्या योजनेत थोडी अडचण आहे की, मोक्याच्या जागेवर दोन लोक अतिक्रमण करून बसलेले आहेत, ते निघाल्या शिवाय बाजाराचे काम होऊ शकत नाही. या दोन लोकांना आपण दुसऱ्या ठिकाणी प्लॉटची व्यवस्था करून देऊ, म्हणजे ते त्यांचे घर बांधून घेतील.

दुसरे असे की, गोसावीवाडी आणि जोशीवाडी या दोन वस्त्या राममंदिराच्या जागेवर आहेत, त्या तिथे अनधिकृतपणे वसलेल्या आहेत, त्या कोणत्याही प्रकारे कायदेशीर वसलेल्या नाहीत. त्याही लोकांची आपल्याला काही ना काही व्यवस्था करावी लागणार आहे. त्यांची जर आपल्याला कायमस्वरूपी काही व्यवस्था करणे शक्य असेल, तर आपण यादृष्टीने प्रयत्न करणार आहोत. त्यांना आपण प्लॉट भाड्याने देऊ शकतो, कारण विश्वस्त मंडळाची जागा असल्यामुळे ती विकत देता येत नाही. थोडक्यात जागाच आपली स्वतःची नसेल, तर त्यावर आपण कोणत्याही सुधारणा करू शकणार नाही. बाजारामुळे वाकोदचा विकास नडला आहे, कारण बाजार जर झाला तर त्यातून गावाला दोन पैशाचे उत्पन्न होऊ शकते, माझ्या मते बाजाराचे उत्पन्न वाढले तर आपल्याला घरपट्टीसुद्धा कमी करता येईल, पाणी पट्टीसुद्धा कमी करता येईल.

वाकोदच्या आत्तापर्यंतच्या इतिहासात झाले नाही असे खूप मोठे रचनात्मक काम आपल्याला करायचे आहे. आपण या सर्व विधायक कामाला सकारात्मक मनाने साथ दिली तर तोही एक इतिहासच ठरेल. चला, मिळून एकात्मिक कामाला लागू या! धन्यवाद!

जय हिंद! जय महाराष्ट्र !